שנית אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי אילימא דאמרה תיתסר הנאת רחיצה לעולם עלי אם לא ארחץ היום למה לה הפרה תתסחי אמר רב יהודה דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם לא ארחץ במי משרה דכוותיה דקתני אם לא אתקשט אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא אמר [רב יהודה] א)דאמרה הנאת רחיצה לעולם עלי אם ארחץ היום ושבועה שלא ארחץ הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט היום ושבועה שלא אתקשט א"ל רבינא לרב אשי האי אלו נדרים ושבועות מיבעי ליה למיתני א"ל תני אלו נדרים ושבועות ואיבעית אימא שבועות נמי היינו נדרים דתנן ב)כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואמרו רבנן רחיצה אית בה ענוי נפש כי לא רחצה ורמינהי ג) באע"פ שאסור בכולן אין ענוש כרת אלא באוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד ואי אמרת כי לא רחצה איכא ענוי ביום הכיפורים כי רחץ ליחייב כרת אמר רבא (א) מענינא דקרא גבי יום הכיפורים דכתיב ¹תענו את נפשותיכם מילתא דידע עינויא השתא רחיצה לא ידע עינויא השתא גבי נדרים דכתיב ²כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש מילתא דאתיא ליה לידי ענוי וכי לא רחצה אתיא לידי ענוי ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי ג)מעיין של בני העיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים בהמתם [ובהמת אחרים בהמתם] קודמת לבהמת אחרים כביסתן וכביסת אחרים כביסתן קודמת לכביסת אחרים חיי אחרים וכביסתן חיי אחרים קודמין לכביסתן רבי יוסי אומר כביסתן קודמת לחיי אחרים השתא כביסה אמר רבי יוסי יש בה צער

גוף

רש"י

שנית אם ארחץ. (ב) זה להוי ענוי נפש לרבי יוסי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו: **אם לא ארחץ דקתני היכי דמי (אילימא) דאמרה תיתסר הנאת רחיצה עלי לעולם אם לא ארחץ במי משרה.** תרחץ איכא ניוול ואע"ג דרחצה מיהו משום דאין המים יפים ויש להן ריח רע הויא ניוול ור' יוסי סבר תרחץ ואין בכך כלום דבההיא יומא לא שמיה ניוול: **דכוותיה גבי קישוט.** דקתני סיפא אם לא אתקשט דאמרה מיתסר עלי הנאת קישוט כגון כיחול ופירכוס אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא שהנפט מסריח: **לעולם.** כדאמר מעיקרא דאסרה הנאת רחיצה עלה לעולם ומתני' הדא קתני דהכי אמרה אם ארחץ (ג)[ושבועה שלא] ארחץ דאיתסר עלה רחיצה לגמרי אפי' בזימנא חדא ואי נמי דאמרה הנאת קישוט עלי לעולם כגון קישוט דבגדי צבעונין וקישוט בשמים אם אתקשט אפילו פעם אחת ושבועה שלא אתקשט כלל ורבי יוסי לטעמיה דלניוול לא חייש כלל וליכא ענוי נפש. וליכא למיפרך נמי כדפרכינן לעיל דליתני תנאי זה אין בו ענוי נפש דהכא ליכא תנאי כלל מדלאתיא שבועה אבתריה ועקרה לה: **אע"פ שאסור בכולן.** בכל הני דאית בהו לד ענוי ברחיצה וסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה: **אינו חייב עליהן כרת אלא על האוכל ועל השותה והעושה בו מלאכה.** דלא חייבה תורה אלא בהני דכתיבי בהדיא (ד) גבי יום הכיפורים דכתיב תענו את נפשותיכם משמע שהנפש יודעת העינוי והיינו ענוי אכילה ושתיה דרגיל בהו וכיון דלא אכיל ההוא יומא ידיעה עיניא: **רחיצה לא ידיעה עינויא.** דלאו כל יומא רגיל למירחץ והשתא נמי כי לא רחין לא הוי ניכר העינוי: **אבל גבי נדר דכתיב לענות נפש.** משמע שעתיד לענות והיינו נמי רחיצה דאתיא לידי ענוי נפש ואהכי מיפר לה: **מעיין של בני העיר.** שמושך והולך לעיר אחרת ואין בו אלא כדי סיפוק שתייתן של בני אותה העיר הרשות בידן לסותמו שלא ילך לאותה עיר אחרת שלמטה הימנה לפי שהמים שלהן הם והמים ברשותן חייהן קודמין לחיי אחרים: ואם יש בה כדי חייהן של אלו ושל אלו ואין בה להסתפק ממה שנשאר מאותו מעיין אלא כדי בהמתן של בני אותה העיר: **כביסתן וכביסת אחרים.** אם יש בו כדי חייהן וכדי בהמתן של בני אותה העיר ואין במה שנשאר במעיין אלא כדי כביסת בגדיהן של בני העיר: **חיי אחרים וכביסתן.** שיש לבני העיר ולבהמתן להשקות ממעיין אחד ואין כביסה להם אלא זה ואף חיי אחרים תלויין בו ואין בו אלא כדי שיעור של אחד מהן: **חיי אחרים קודמין לכביסתן.** ויניחום לבני אותה עיר אחרת לחייהן ואל יכבסו בו בגדיהן: **השתא כביסה.** דבגדים קאמר ר' יוסי דאית ביה צערא ולהכי כביסתן קודמת: ז)**גוף כולו מיבעיא.** דאית ביה ענוי כשאינו רוחץ:

כביסת

ר"ן

שנית אם ארחץ. וכדפרקינן הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ. אם לא ארחץ היכי דמי מה תלמה בענין זה: **אם לא ארחץ במימי משרה.** מים ששורין בהן פשתן שהן סרוחין ביותר דהיכי תעביד תרחץ במי משרה איכא ענוי לא תרחץ מתסרא הנאת רחיצה עלה: **דכוותיה דקתני אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא.** שהוא מטונף ומסריח. ולישנא בעלמא קשיא ליה היכי קרא ליה קישוט דאדרבה לכלוך הוא: **אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ.** והשתא לא צריכי לאוקמה באומרת אם ארחץ היום אלא באומרת אם ארחץ סתמא דלעולם משמע דת"ק סבר דיש בה ענוי נפש ורבי יוסי סבר דלית בה ענוי נפש. וליכא למיפרך השתא כדפרכינן ליתני רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש דלא אפשר למיתני הכי דהא קתני ושבועה שלא ארחץ דלית ביה [תנאי] ולא שייך למימר תנאי זה. ונראה בעיני דלהכי נקטינהו תנא להני תרי גווני לאשמועינן רבותא דרבנן ודרבי יוסי דרבנן דאף על פי שלא תלה הנדר לגמרי מפר ומשום רבותא דרבנן נקט מילתיה בתנאי ומשום רבותא דרבי יוסי נקט שבועה שלא ארחץ בלא תנאי ואע"ג דחיילא מהשתא לא מצי מפר דברחיצה לרבי יוסי ליכא ענוי כלל: **אין ענוש כרת אלא על האוכל והשותה.** דכתיב כל הנפש אשר לא תעונה והאבדתי) איזה ענוי שיש בו אבוד נפש הוי אומר זו אכילה ושתיה ועל העושה בו מלאכה דכתיב בה כרת: **כי רחין ליחייב כרת.** דהא לא מעני נפשיה. ובדין הוא דמצי לשנויי ליה דנהי דרחיצה מיקריא ענוי אין חייבין עליה כרת דהא בעינן ענוי נפש שיש בו אבוד נפש ובענוי רחיצה ליתא אלא דרבא פרקה אפי' אליבא דהנהו תנאי דלית להו הך דרשא כדאיתא פ' יום הכפורים ו): **מילתא דידיעה עינויא השתא.** דהיינו אכילה דבאותו יום מינכר עינויא ורחמנא לא קפיד ביום הכפורים אלא בענוי דמינכר בההוא יומא: **גבי נדרים דכתיב כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש מילתא דאתיא ביה לידי ענוי.** דקרא הכי משמע דכיון שנדרה מגיאתה לענות נפש מיפר: **ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי.** אבל דרבנן אדרבנן לא קשיא דנהי דמניעת רחיצת הגוף הוי ענוי בבגדים ליכא צערא כולי האי ועוד דאפילו תמצא לומר דאיכא צערא בכביסה כברחיצה אפילו הכי מצו אמרי רבנן דחיי אחרים קודמין אבל דרבי יוסי אדרבי יוסי קשיא דאי כביסה לדידיה אית בה צערא כולי האי עד [שכביסתן] קודמין לחיי אחרים כל שכן דסבירא ליה דברחיצת הגוף איכא ענוי נפש. זה כ"ל: **מעיין של בני העיר.** היוצא בעיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים שאם אינו מספיק לשתיית כולן שתייתן קודמת דחייהן קודמין כדדרשינן בריש פרק איזהו נשך (ב"מ סב.) מדכתיב [ויקרא כה] וחי אחיך עמך:

בהמתן ובהמת אחרים בהמתן קודמת. אם אינו מספיק לבהמת כולן: **כביסתן וכביסת אחרים.** כביסת בגדיהן: **חיי אחרים וכביסתן.** בני עיר אחרת צריכין אותו לשתייתן ובני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי אחרים קודמין בני עיר אחרת קודמין לשתייתן מפני שיש בהן חיי נפש מה שאין כן בכביסה: **רבי יוסי אומר כביסתן של אותה העיר קודמת לשתייתן של בני עיר אחרת.** דסבירא ליה לרבי יוסי דכיון דבמניעת כביסה איכא צערא טובא חיי נפש הוא: **השתא כביסה אמר ר' יוסי יש בה צער.** כי ממנע ליה ולא כיבס:

גוף

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף נט:

ז ב מיי' פ"א מהלכות שביתת עשור הל' ה [טוש"ע או"ח סי' תריא סעי' א]:

◆

תוספות

שנית אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי. פירוש עליה איסור [רחיצה] כנדר: אם לא ארחץ בבי משרה. ולכן [יפר] שאם תרחץ איכא ניוול: דכוותי' שלא אתקשט בנפט לכלוך הוא. ואינו קרוי קישוט: אלא אמר רבא תרתי קתני ולעולם כדתנן ושבועה שלא ארחץ ולא לגה לתרץ דאמר קונם שלא ארחץ דא"כ היינו כמו רישא כי לא רחצה אפילו ביום אחד דהא כארחץ היום מוקמינן לה: ורמינהו אע"פ שאסור בכולן. בתשמיש המטה בנעילת הסנדל ברחיצה וסיכה באכילה ושתיה אין ענוש כרת אלא על האכילה דהוי ענוי והאי בכלל כל הנפש אשר לא תעונה [ונכרתה] ואי אמרת דמניעת רחיצה הוי עינוי ארחיצה נמי לחייב כיה"כ ותימה דבפרק בתרא דיומא (דף עד:) פריך וכ"ת בענוי תשמיש הרי אומר תענו את נפשותיכם איזהו ענוי שיש בו [אבידת נפש] הוי אומר זה אכילה ושתיה וא"כ רחיצה נמי נהי דמיקריא ענוי אין חייבין עליה ועוד קשה לה"ר שמואל מאורוולא מאי דעתיה דהאי מקשה אלא לא מקרי רחיצה ענוי א"כ אמאי מיתסרא דהתם נפקא לן איסורא מהאי קרא דענוי וי"ל דודאי לא הוי ענוי מן התורה וקרא דענוי הוה אסמכתא בעלמא דאיקרי ענוי וכך הוא למסקנא דהכא: מילתא דידיע עינויא השתא רחיצה לא ידיע השתא. כלו' בו ביום דמניעת רחיצה אינה נכרת אלא לימים רבים: [דכתיב לענות נפש] דמשמע להבא יהיה נדרי עינוי: ורמי דר' יוסי אדר' יוסי. דאמר רחיצה אין בה ענוי: מעיין של בני העיר חייהן וחיי אחרים. כגון בעיירות ששותין מאותה מעיין חייהן קודמין דדרשינן ומי אחיך עמך חייך קודמין: כביסתן. מקום כיבוסי בגדים כביסתן קודמת ומותרין לעכב המים עד שיכבסו רבי יוסי אומר כביסתן קודמת [לחיי אחרים] משום דאית בה צערא: השתא בביסה. של בגדים אמר ר' יוסי [יש בו צער גוף כולו לא כ"ש. כיבוס] דבגדים אלימא ליה יותר מרחיצת גוף:

מסורת הש"ס

א) לעיל ט., ב) יומא עד., ג) [תוספתא ב"מ פי"א], ד) [שייך לדף פא.], ה) [ויקרא כג], ו) [יומא עד:], ז) [שייך לדף שאח"ז],

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיְתָה לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ תְּעַנּוּ אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם:
ויקרא טז כט

2. כָּל נֵדֶר וְכָל שְׁבֻעַת אִסָּר לְעַנֹּת נָפֶשׁ אִישָׁהּ יְקִימֶנּוּ וְאִישָׁהּ יְפֵרֶנּוּ:
במדבר ל יד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא הכא מענינא דקרא והכא מעניינא דקרא גבי: (ב) רש"י ד"ה שנית אם ארחץ דזה הוי ענוי וכו' כדאית להו אם לא וכו' אלימא וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה דאמרה מיתסר וכו' מיהו כיון דאין המים יפים: (ג) ד"ה לעולם וכו' אם ארחץ אם לא ארחץ לאיתסר: (ד) ד"ה אינו חייב וכו' בהדיא הס"ד:

◆

מוסף רש"י

בנדרי רשעים. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדרי רשעים, משמע דלאותו ככר יהא עליו כנדרי רשעים וכיון דאמר הכי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה. ולא אכלו מחייב נזירות וקרבן ושבועה, דחייב נמי קרבן שבועה, דדרכן של רשעים הוא שנודרים בנזירות ובקרבן ונשבעין. והאי כי אמר כנדרי רשעים הרי כמתן דאמר הריני נזיר אם אוכל הימנו והרי עלי כקרבן ובשבועה שאיני אוכל (לעיל ט.). כביסתן וכביסת אחרים. יש להם מקום שישקו בהמתם (ראמ"ה בשמו).

◆

פירוש הרא"ש

בבני משרה. שעורין כהן פשתן והם סרוחין והיא לא תרחץ בהן ונתאסר ברחיצה ולכך מפר לה: לכלוך הוא. ולא מיקרי קישוט: אלא אמר רבא. תרתי קתני הנאת רחיצה עליה עלי אם ארחץ היום דמפרש לעיל ושבועה שלא ארחץ לעולם: אע"פ שאסור בכולם. נתשמיש המטה ובנעילת הסנדל ברחיצה וסיכה באכילה ושתיה: כתיב תענו את נפשותיכם מילתא דידיע עינייא השתא. שניכר העינוי בו ביום דהיינו מניעת אכילה ושתיה אבל מניעת רחיצה אין העינוי ניכר בו ביום: אבל גבי נדר כתיב לענות נפש. משמע נדר שיבא לבסוף לידי ענוי נפש והיינו רחיצה: מעיין של בני העיר. כגון שתי עיירות המסתפקות ממעיין אחד רשאין העליונים לעכב את המים עד שישתו דכתיב ומי אחיך עמך חייך קודמין לחייו ואחר שישתו גם התחתונים יעכבו העליונים עד שישתו בהמתן וכל שכן עד שיכבסו בגדיהן: רבי יוסי אומר כביסתן קודמת לחיי אחרים. אלמא חשיב אפי' לכביסה צער ומשני דאין ודאי חשיב לכביסה טפי צער מרחיצה: ח)דאמר שמואל ערבוביתא דרישא. מי שאינו מסרק ראשו ומנקהו מכנים ולכלוך מביא לידי עירון שמאור העינים יונק משער הראש כדאמרינן בפ"ק דבבא בתרא (ד' טז.) שאלמלא שתים מיניקות מגומא אחת מחשיכות מאור עיניו של אדם: